

vise't állam ilyen rövid idő alatt leküzdje az égető gazdasági nehézségeket és mindenkinek előtt a saját erejére támaszkodva kerülje ki a pénzáradat fenyegető veszedelmeit és olyan mértékben szilárdítsa meg valutáját, amint azt itt nálunk láthatjuk. Ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy a külföld — a szövetségesek és a Szovjetunió — nem voltak segítségünkre, de pusztán az a segítség értéktelen lett volna. Az újjáépítés minden akadályon át diadalmaskodó versenyzelleme és ifjúságunk dicsőséges lendülete alapvető biztosítékai kormányunk helyes politikája megvalósulásának.

A földosztás befejeződött. A vajdasági rónán zö'dül a kalász. Gyáraink termelése egyre tervszerűbbé és eredményesebbé válik, utaink és hidaink, valamint szállító eszközeink szinte a semmiből épülnek újjá. A reakció vérmes álmai, hogy a tanulatlan munkások tönkre tesznek mindent, hogy a »külföld ezt nem tűrheti sokáig«, hogy »majd jön Drázza« ködbe vesző ábrándok maradtak. Mert a külföld hozzánk jön tanulni, ahol a »tanulatlan munkások« tudása, akaratereje és hazaszeretete csodákat varázsol a föld alatt, a föld felett, csodákat, amelyeken ámul a világ.

Hazánk népei békés utcn. békés eszközökkel biztosan haladnak a demokratikus forradalom útján a szocializmus alapfeltételeinek elérése felé.

Szobotica, 1946 május 16.

FIGYELŐ

A FÖLDOSZTÁS MARGÓJÁRA

A napokban két régebbi statisztika került a kezembe. Az egyik az 1895. évi nagy mezőgazdasági kimutatásból kiderült, hogy az akkori Magyarországon 1.459.893 törpebirtokos tulajdonában mind össze 2.550.172 katasztrális hold föld volt, ezzel szemben 3.577 nagybirtokos 12.948.920 kat. hold földet birtokolt. Ugyancsak ebből a kimutatásból megtudtam azt is, hogy az akkori Magyarországon 5 százezer holdnál nagyobb hitbizomány volt: a herceg Eszterházy-féle (41.282 h), vagyis nagyobb mint Esztergom és Ugocsa vármegye együttvéve, a gróf Schönborn-féle (240.858 hold), a herceg Coburg-Gothai (147.296 hold), Frigyes főhercege (145.476 hold), és a herceg Festetich-féle (111.347 hold).

A másik statisztika az 1916-es népszámlálást közölte, amely szerint Bácska lakosságának 38,3 százaléka földnélküli mezőgazdasági munkás, napszámos stb. és hogy ebben az időben 57.631 földnélküli család élt Bácskában.

Ez a két statisztikai adat két óriási ellentétet mutat: az egyik oldalon ott van a kb. 4000 nagybirtokos, akik az összes föld egyharmadát bírják; a másik oldalon pedig százezerszámra sőt millió számra sorakoznak fel a kizsákmányolt, földnélküli munkások. Ez az óriási ellentét a történelem folyamán itt, Bácskában is többször robbantotta ki a földmunkásság elégedetlenségét, de mindig sikerült az uralkodó osztályoknak a földmunkásság forradalmi hangulatát elnyomniok és tovább folyt a dözsölő, mihaszna élet.

Most évszázados, véres harcok után teljesült a földmunkásság régi vágya és minden becsületet, a demokráciáért küzdő földnélküli napszámos ember saját barázdájába vetheti el gabonáját, saját kenyérét eheti.

Ha visszatekintünk a múltba, megállapíthatjuk, hogy Bácskában, a Vajdaságban szakadatlanul folyt a vér a föld jogos birtoklásáért. Bácska a nép és a föld egészségtelen viszonyának tragikus tája, tragikus visszatükrözése. Üszkös kastélyok, tüzes vassal

homlokon bélyegzett jobbágyok emlékei döbbsenek ránk a múltból. Ez a föld, amely a messzi földön híres, acélos bácskai buzát kitermette, a legmélyebb szociális körtüneteket hordozta történéseiben. Társadalmi fejlődés nem volt, fegyver és erőszak zabolázta meg az igazságot, az igazságra törekvő dolgozó tömegeket. Dózsa György paraszt-szabadságharcának 1514-ben igen jelentős és erős támasza volt a bácskai jobbágyság. Ebből az időből visszamaradt egyik írás így szól: »Bodrog és Szerém megyékben úgy bánnak a jobbágyokkal mint valami barmokkal és annyira sanyargatják őket, hogy tartani kell attól, miszerint a szegénység tömegesen Törökországba vándorol. Dózsa szabadságharca idején Mészáros Lőrinc Bács megyében, egy Borbás nevű pap pedig Szerémségben vezette a kizsákmányolt és emberszámba sem vett népi tömegeket, Borbás Péterváradnál át kelt a Dunán és faluról-falura vonulva, csapata állandóan szaporodott, a jobbágyság tömegesen csatlakozott hozzá, Borbást a paraszt-szabadságharc leverése után egy templomtoronyból ledobták. Kenderessy Balázs bácsi földesur pedig a szabadságharc életben maradt jobbágyainak homlokára tüzes vas keresztet süttetett. A szigorú megtorlást valósággal enyhítette a török térhódítás, mert a jobbágyság több önállósághoz, nagyobb szabadsághoz jutott. Igaz: két felé adózott, a törököknek és a portyázó főnői csapatoknak.

Az 1848-as év folyamán a tiszavidéki szerb földmunkásság elűzte a magyar német és szerb földbirtokosokat s földosztáshoz fogott. Ez is egy fontos tény a földmunkásság történetében. Ezen a vidéken ez volt az első földosztás.

Az első világháború előtti földmunkásmozgalom legrégebb nyomai Bácskában található meg. Már jóval a századforduló előtt a nagybirtokok

munkabéreivel és az életviszonyokkal mindjobban elégedetlenkedő mezőgazdasági munkásság, osztályöntudatának növekedésével, szervezkedés útján igyekezett súlyos gazdasági helyzetét javítani. Bácskában számos földművesszervezet működött, amelynek időnként erőteljes bérmozgalmakat vezettek le. Így 1896 és 1897-ben, amikor a napszám 60--70 krajcár volt és egy munkás keresete aratáskor 30--40 forintnál többet nem tett ki.

Erőteljes földmunkásmozgalom indult meg, különösen Mélykut, Madaras, Szenttamás és Ómoravica lettek a földmunkás-szervezkedés vihársarkai, 1896 augusztus 13-án Szenttamáson megjelenik az akkori Magyarországon első földmunkás-lapja, a »Radenci«. A következő évben, 1897-ben részlegesen mozgósított katonasággal készült az ország az aratásra, Bács megyében mégis az összes aratók sztrájkoltak.

Fontos esemény színhelye volt 1910-ben Ómoravica, ahol a földmunkásság legnagyobb kongresszusát tartották meg.

Ebből a rövid történelmi visszajelentésből is megállapítható, hogy a bácskai, a vajdasági földmunkásság évszázados álma teljesül ma, amikor ebből a gazdag bácskai földből magáénak mondhat egy darabot, amely tisztességes magatartás alapján, becsületes munka mellett biztosítja emberi megélhetését. A földmunkásság fölért való hosszú küzdelmének végét jelenti az a felelhetetlen nap és óra, amikor saját földjéből az első barázdat szántja, Dózsa György paraszt-szabadságharca után 432 évre.... Vajdaság dolgozó parasztsága ezt a rajongásig szeretett, most már sajátjának mondható földet nem engedi ki a kezéből, mert tudja és sohasem fogja elfelejteni, hogy ősei milyen sokat hadcoltak, küzdöttek ezért a földért....

Herbatin Kálmán

JULIJSKA KRAJINA

A felszabadulás első pillanatától kezdve az egész közvéleményt élénken foglalkoztatja Julijszka Krajina kérdése. Ugy a felszabadított területeken, mint a megszállott részekben élő nép nap-nap után jobban és jobban juttatja kifejezésre azon kívánságát, hogy visszatérjen Jugoszláviához Tito Jugoszláviájához.

Julijszka Krajina tragédiája 1918-ban kezdődik, amikor a régi osztrák bilincseket felcserélte olasz és később olasz-fasiszta bilincsekkel. A múlt világháború idején, mint ismeretes, Olaszország szövetségese volt Németországnak és az Osztrák-Magyar monarchiának. Kihasználva az Antant helyzetét, cserben hagyta régi szövetségeseit és egy titkos megállapodást kötött az antanttal 1915. április 24-én melynek értelmében néprajzilag legtisztább jugoszláv területeket kellett kapnia a hadbalépéséért. Szerbia, akit Németország és az Osztrák-magyar monarchia 1914-ben megtámadott sohasem tette magáévá ezt a titkos, londoni egyezményt, melyből kifolyólag kb. 700.000 lakos került olasz uralom alá, az odacsatolt nép megkérdezése nélkül. Hiábavalónak bizonyult a jugoszláv küldöttség minden fáradozása; az örendelkezési jog és egy tiszta néprajzi határ megvonásának a követelése, amit maga Wilson elnök is támogatott. Dacára annak, hogy Jugoszlávia a demokráta hatalmak oldalán harcolt, a zsoldostalpnál nagyfokú megnemérettéssel, bizalmatlansággal és nehézségekkel találta magát szemközt. Az első világháború Amerika belépése folytán a népek örendelkezési jogának elméleti győzelmével végződött, mégis

Olaszország, aki szintén győztesként került ki abból a háborúból, érélyesen ragaszkodott a londoni titkos egyezmény megvalósításához, ami kétségtelenül ellentétben volt az örendelkezési loggal. A szövetséges hatalmak közbelépése folytán nem alkalmazták a londoni egyezményt teljes egészében, de így is az adriai tenger problémáját teljesen elavult és egészségtelen elvek érvényesítésével oldották meg. A jugoszláv lakosságot azzal a feltétellel engedték át Olaszországnak, hogy ott emberi életkörülmények között é

és nemzeti létét nem veszélyezteti semmi, mindannak ellenére, hogy e tekintetben semilyen nemzetközi biztosíték nem volt. Ezzel szemben a Jugoszláviában élő 4—5000 olasz nemzetközi védelemben részesült, úgyhogy nemcsak saját iskoláik voltak, olaszországi tanítókkal, hanem később fasiszta szervezeteket is létesítettek.

1918-iki kimutatás szerint Julijszka Krajina területén 448 szlovén és horvát elemi iskola, valamint 10 középiskola működött. Az összes szlovén és horvát iskolákat bezárták, az összes szlovén és horvát tisztviselőket elbocsajtották a sajtót betiltották, a szlovén és horvát családi neveket olaszosították. Szövetkezetek, vagy egyéb gazdasági intézményeket felszámolták. Olasz tisztviselőket és telepeket hoztak Olaszország belsejéből, hogy minnél előbb olasz jellegget kölcsönözzenek ennek a vidéknek. Ezen felül a hatóságok kibírhatatlan terrort alkalmaztak a lakosság felett 1926-ban egy különleges bíróságot létesített a fasiszta rendszer, amely Horvátok és Szlovének felett ítélkezett, akik ellenállást próbáltak tanúsítani a fasiszta erőszaknak. Mindezek az intézkedések odairányultak, hogy meggátolják a szlovén és horvát lakosság nemzeti fejlődését, akik nagyon öntudatosok voltak és igen magas műveltségi színvonalon állottak.

Julijszka Krajina területéről szervezte meg D' Annunzio első fasiszta lázadását és ezzel lélektanilag előkészítette Mussolini »Marcia su Roma«-ját. Ezen a vidéken kezdődtek 1919—1920-ban az első kirchanások a jugoszláv lakosság ellen. Megsemmisítették a nyomdákat, felgyújtották a népotthonokat, eltüntették a különböző emlékműveket. Mindez az úgynevezett »liberalis demokrácia« korszakában történt és a fasiszta rendszer csak még jobban tökéletesítette ezt a módszert, mely a jugoszláv lakosság teljes kipusztítását tűzte ki célul, holott annak itt egy 15 éveszados történelmi múltja volt. Az agresszióknak és a sovinizmusnak a szellemét árasztotta magából az egész fasiszta Olaszország. Ez a szellem volt szülőanyja Abesszínia, Spanyolország, Albánia, Görögország, Franciaország és Jugoszlávia megtámadásának.

Mindebből nemcsak a megtámadott országoknak volt káruk, de erősen megsínyllette ezt maga az olasz nép is és azok a pozitív elemek, akk a faszizmus folytán nem érvényesülhettek.

Mindezen körülmények dacára, ezen a vidéken lévő lakosság nemcsak hogy megőrizte de meg is erősítette a nép öntudatát, sőt földalatti munkájával kifejtette nemzeti kultúráját. Julijszka Krajina népej évszázadokon keresztül szakadatlanul harcoltak szabadságukért és függetlenségükért. Különösen az elmúlt második világháborúban példás hősiességet tanúsított az olasz és német csapatok elleni partizán-harcában. Hkrom éven keresztül harcolt ez a nép a tulerőben lévő ellenséggel. Ezen erők ténykedése folytán a Trieszt-Ljubljana vasutvonal normális teljesítményének csak 12%-val tudott működni, míg a többi vasutvonalak, ezen a vidéken, csak 16%-át tudták adni normális képességüknek. Ezenkívül ezek a partizán-egységek több mint 4000 nagyobb méretű hadműveletet hajtottak végre az ellenséges csapatok ellen. Figyelemre méltó, hogy mindez a német és az olasz erőszakos mozgósítások közepette ment végbe.

A népfelszabadító harcok idején Julijszka Krajina harca egy alkotó része volt a jugoszláv népek felszabadító harcának. Ezzel a harccal Julijszka Krajina népe szorosan összekapcsolta sorsát Jugoszlávia népeinek sorsával. Ebbe a harcba nemcsak azért kapcsolódtak be, hogy felszabadítsák magukat az olasz és német fasiszták alól, hanem egyben azért is, hogy többévszázados sanyargatás után egyesülhessenek szlovén és horvát testvéreikkel. Köztudomású, hogy ebben a harcban az olasz demokraták vállalva harcoltak az elszakított Szlovénekkel és horvátokkal, mert tudatában voltak annak, hogy Julijszka Krajina egyesülése Jugoszláviával csak erősíti a demokrata erőket és mert tudták, hogy Jugoszlávia szilárd támaszpontja úgy a néknek, mint a demokráciának, nemcsak a Balkán félszigeten, de Középeurópában is.

Julijszka Krajina gazdaságilag elsőrangú fontossággal bír Jugoszláviára mint ahogy Jugoszláviának is ugyan-

ilyen fontossággal van Julijszka Krajnára. Julijszka Krajinán keresztül vezet a legkényelmesebb út, mely a Száva völgyét és az Alföld síkságait összeköti az Adriai tengerrel. A történelem folyamán Julijszka Krajina volt a legfontosabb összekötő kapocs a tenger és kelet között. Később, amikor a világkereskedelem kezdett kifejlődni Julijszka Krajina igen fontos szerepet játszott az Adriai tenger és Középeurópa közlekedésének szempontjából.

Julijszka Krajinának mesterségesen megvont határa nemcsak Jugoszláviára volt káros hatással, hanem ugyanolyan mesterséges és természetellenes Trieszt háttérére, egész Középeurópára.

Tekintetbe véve ezen vidék nép-rajzi, politikai és gazdasági adottságait visszacsatolva Jugoszláviához biztositaná a békét és a fejlődést Európának ebben a részében.

Sófyom István

HOGYAN BIZTOSITJA A GYAKORLATBAN A SZOVJETUNIO A NŐ TELJES EGYENJOGUSÁGÁT

A nő a Szovjetunióban a férfival teljesen egyenlő jogú. A nők egyenlőségét a szovjet alkotmány is megerősíti és a szovjet törvények tüntetve visszatükrözik.

Lenin a szovjet állam megalapítója, gyakran hangsúlyozta, hogy nem elég a jogi egyenlőség, mert megtörténhet az is, hogy a papíron leírt jog csak szünetelt és nem teremti meg a dolgozó nő részére azokat a feltételeket, amelyek segítségével a gyakorlatban is érvényesítheti az egyenlőséget.

Azért a szovjetársadalom létezésének első napjától a gyakorlatban is igyekeztek összhangot teremteni a nők és férfiak joga között, vagyis arra törekszik, hogy a nő ne csak papíron és elméletben, de a valóságban is a férfival egyenlő jogokat élvezzen.

Mit jelent ez?

Mindenekelőtt azt, hogy bevezet a nő a hasznos társadalmi munkába. Már 1919 szeptemberében erről tárgyaltak a pártönkivüli nők a moszkvai kongresszuson. Lenin azt mondta:

»Bár meg van a nők teljes egyenjogúsága a benyomás még sem az, mert a teljes háztartási munka a nő vállain maradt.« Ez a háztartási munka általában a legterméketlenebb és legnehezebb dolgok egyike. Ez a rendkívüli aprólékos munka, amely nem tartalmaz magában semmit a logkevesébbé segítő elő a nő fejlődését. Lenin a következőkben jelölte meg a nő feladatát: »Az egyenlőség tényéért szükséges, hogy a nő részt vegyen a termelő munkában.«

És íme, míg a régi cári Oroszországban a dolgozó nők 55%-a, mint háztartásbeli cseléd szolgált, vagy mint napszámos dolgozott, ennek 25%-a a faluban és csak 17% dolgozott az iparban, a közoktatás és egészségügy terén, addig 5 évvel a háború előtt, 1936-ban a nehéz iparban 39% munkásnőt foglalkoztattak, 20% dolgozott a közoktatásban és a népegészségügyben, 15% a kereskedelemben, közlekedésben és a népélelmezésben, míg a háztartásban a nőknek csak 20%-a dolgozott. Az öt-éves tervek ideje alatt (1928—1941) a női munkások és alkalmazottak száma 3 millió 300 ezerrel 9 millió 400 ezerre emelkedett. A hitleri támadás után millió számra kapcsolódtak be a termelésbe. Ők helyettesítették harctéren küzdő férjüket és fivéreiket. Már 1941 októberében a munkásnők száma az összes munkások 45%-ára rúgott. Később ez a szám még nagyobbodott. Ezer és ezer szovjet nő dolgozik olyan munkaágakban, amelyek eddig a férfi egyedüli hatáskörébe tartoztak. Csak azon munkákban nem vehet részt a nő, amelyek ártnak a női szervezetnek. A női munkát ugyanúgy ilyetük, mint a férfié.

Igy biztosítják az egyenlőséget a gyakorlatban.

Lenin azt írta: »Célunk és feladatunk, hogy a politikai életbe bevoujunk minden nőt. Ehhez szükséges, hogy a nő mindég jobban és jobban részt vegyen a társadalmi és állami vállalatok szervezésében.« A szovjet kormány az első perctől azon dolgozott, hogy megoldja ezeket a feladatokat. A háború előtt a kolhoz elnöknők és segítőtársaik száma 15,000 volt és 456 ezer női képviselője volt a helyi szovjeteknek.

A női egyenjogúságnak gyakorlati alkalmazása a munkában és a politikai életben szilárd alapot adott a valódi egyenjogúságnak a nemek közt a személyes viszonyban a családban és a házasságban. Mert az tény, hogy a képzett és lelkiismeretes munkásasszony semmivel sem dolgozik kevesebbet, mint a férfi. A nőnek a férftől való gazdasági függése megszűnt. A történelemben egészen új viszony keletkezett a nemek között.

Az egész szovjet területet behálózzák a bölcsődék és gyermekkertek.

A dolgozó anya munkanapokon nyugodtan ott hagyhatja gyermekét a gyermekotthonban. Ott a gyermek élelmét az állam biztosítja és legkorábbi gyermekkoruktól művelt vezetők és tapasztalt nevelők foglalkoznak velük, hogy áldásosan fejlődhesenek. Este, amikor az apa és az anya hazatérnek a munkából a gyermeket hazaviszik, hogy a nap hátralevő részét a családi körben töltsék el. A sokgyermekes anyáknak az állam anyagi segítséget is nyújt, hogy ezzel is kifejezze elismerését és tiszteletét. Ezenkívül kintunteti őket az »Anyaság« érdemével és más különleges érdemrendekkel.

A Honvédelmi Háború nagyban növelte az anya és a gyermek fölötti gondoskodást. Például 1943-ban a gyermekek 380 millió adag tejet kaptak, kétszer annyit, mint 1940-ben.

Mindezen gondoskodás megkönyvítette az asszonyok részére a részvételt a társadalmi munkában és a politikai életben. És minden hozzájárul a nők és férfiak teljes egyenjogúságának a kiépítéséhez.

Maslov Iván

AFZs A HÁROM VARÁZSBETŰ

Egy londoni napilamból a Daily Worker-ből vettük az alábbi cikket, melyben az angol újságíró őszinte elismeréssel, sőt elragadtatással határos tisztelettel méltatja a jugoszláv antifasiszta asszonyok soha el nem múló érdemeit egy a felszabadító háborúban, mint az újjépítés munkájában.

...Három varázsbetű van a mai Jugoszláviában. Kórházak hívják segítségül, ha szükség van rá, iskolák és árvaházak fordulnak hozzá — a kormányhatóságok állandóan számon tartják tagjait, a helyi néphatóságok személyszerint és névről ismerik valamennyiüket. A. F. Zs. Antifasisztieski Front Zsena, a jugoszláviai antifasiszta asszonyok frontja.

Ez nem öreg asszonyoknak valamelyes csoportosulása, vagy szereplésre vágyó hölgyeknek jótékony klubja, hanem az egész nemzetnek a fele, mely nehéz munkát végez és olyan felelősséget vesz magára, melyet azelőtt sohasem vállalt, miután most a békébe helyezte át azt a munkát, melyet a partizán harcmezőn elindított.

Jugoszlávia minden partizánja büszkeséggel beszél arról a bátorságról és önfeláldozó készségről, melyet asszonybajtársaik tanúsítottak. A nők egyvonalban harcoltak a férfiakkal minden ütközetben, végig szenvedték velük a hideget, éhezést az erdőségekben, a nők voltak a földalatti megalom hátgerince az elfoglalt városokban, megtanultak együttműködni a harcosokkal, biztatni és vigasztalni egymást úgy — mint még soha azelőtt.

Együttműködni a halálig, mint ahogy ezt az alábbi történet — egyike az ezer hozzá hasonló közül — mutatja. Történet, melyet egy dolgozó osztálybeli asszony mesélt el Zágráb visszafoglalásának napjaiban:

»Találkoztam volt az uccán egyik bajtársnőmmel, egy igen elegáns fiatal hölgyvel. Nála hírek voltak számomra, nálam illegális röpcédulák számára. Amint ott álltunk, egy nagy autó haladt el mellettünk és a kocsi-ban két rendőr között az a bajtársnőm, aki ugyanahhoz a különleges egységhez tartozott, mint én. Később tudtam meg, hogy letartóztatása után a fasiszták ütlegették őt, mellébe belévágtak s a nyílt sebbe sőt dörzsölték ej és most azért vitték végig az uccán, hogy rámutasson a rekön-

szvenvezőkre. Ő ránmézett fáradt szomorú szemével, én ő rá. Egy szót sem szolt. — Visszavitték a gyűjtő táborba és kivégezték.»

Ez az egység tette az A. F. Zs.-t azzá, ami ma. Mint Jugoszlávia valamennyi más társadalmi szervezete, a nép gyökeréből sarjadzott ki. A városi tanultabb néprétegek a fölszabadított községek parasztjainak segítségére siettek. A partizánok fegyverrel a kézben ápolóműj szervezetet építettek ki. Ezer és ezer árvának, tehetetlen öregnek gondozását vették magukra. És most, hogy Jugoszláviában szabadság és béke honol, folytatják a munkát — bármilyen munkát, minden munkát, úgy politikai, mint szociális tevékenységet, az ország újépítéséért.

Ha valamelyik kórházban hiány mutatkozik munkaerőben vagy élelemben, áttelefonálnak a helybeli A. F. Zs.-hez s azonnal segítségül megy egy asszonykülönítmény, miközben egy másik csapat élelmet gyűjt. A bombarobbanások törmelékével eltörlesztett uccákat meg kell tisztítani? Az A. F. Zs. egységei megjelentek mindig más rohammunkásokkal egyvonalban. Az árvaházi gyerekek kétségbeesítő helyzetben vannak ruha-felszerelésükkel? Egy olyan országban, ahol a teksztij értékben felülmúlja az aranyét, az asszonyok özönlének a A. F. Zs. helyiségekbe a legutolsó maradék gyapjudarabjaikkal, ágyszatukkal, megkarított ingóságaiikkal.

Szplitben szükségük volt egy teremre. Nem volt egyetlen alkalmas helyiség sem. Iy hát felépítették azt saját maguk. — A hajógyárból elgurították az ormóttan gerendákat, összehordták a cserepeket a lebombázott házakról — minden darabkát saját maguk építették fel. tanítónők, háziasszonyok, munkásnők, a rendes napi munkájuk után túlélőzva.

Összesen 62.557 árvát gondoztak olyan otthonokban, melyek gyakran távoli hegyek között, csak kis csoportokban volt megközelíthető.

Ezekben az otthonokban élelemre és ruházatra volt szükség s az asszonyok vállukra rakott nehéz csomagokban felváltással cipelték hegyeken és keskeny sziklajáratokon át, hajnali indulással tízennygy óras menetben s a nap végén továbbadva azt a következő csoportnak. Ezenfelül számtalan felvilágosító gyűlést tartottak az asszonyok számára és kitanították őket jogaikra és kötelességeikre az új Jugoszláviában s egyben felhívták őket, védjék meg azt, amit a fasizmus elleni négy esztendő harcban nyertek.

Manapság a nők természetesen egyenlő fizetést kapnak a férfiakkal az egész országban, valamennyi termelési ágban s nemcsak azonos szavazati jog illeti meg őket a férfiakkal, hanem a népbizottságok vezető állásaiba minisztereknek, képviselőknek választják meg, minden tevékenységben részt vesznek s hatalmat képviselnek az országban.

Egy külföldi újságíró azon a napon érkezett meg, amikor Zágráb elesett. Ajánló levele volt az egyik A. F. Zs. asszonyhoz. Pontosan husz perc alatt ez az A. F. Zs. nő szerzett számára egész Horvátországra érvényes útlevelet, helyet a másnap induló vonatra, ágyat egy szállodában, étkezési jegyet a tisztí étközőbe — s mindezzel tekintélye s közbelépése hatásosságának olyan lenyűgöző benyomásával hagyta magára az újságírót, hogy az önkénytelenül is feltette a kérdést: Micsoda lehetőségek várának valakire, ha Angliában egy nőegyleti tag hasonló kedvezményeket hátködni kérné.

Daily Worker

A SZOVJETUNIO ÉS IRÁN EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A szovjet-iráni tárgyalásokról szóló, április 6-án közzétett kommuniké a Szovjetunió és Irán viszonyában igen komoly fordulópontot jelent. A szovjet és az iráni kormány között folyó tárgyalások — melyeket Moszkvában kezdtek meg a Teheránban, a

szovjet követ megérkezése után folytattak — április 4-én számos fontos kérdésben teljes megegyezésre vezettek. A szovjet és az iráni kormány megegyezésének legfontosabb pontja az északiráni petróleumlelőhelyek felkutatása és kiaknázása céljából megalakítandó szovjet-iráni társulat ügyében kötött megállapodás.

A társulat felállítására és működési feltételeinek megállapítására vonatkozó egyezményt megerősítés céljából a március 24-től számított héthetes határ-dön belül az iráni parlament elé terjesztik. A megállapodás értelmében az első 25 év folyamán a részvények 49%-a az iráni, 51%-a pedig a szovjet felet illeti; az azután következő 25 év alatt mindkét félnek a részvények 50-50%-a lesz birtokában. Az iráni kormány kötelezi magát, hogy az iráni miniszterelnök leveléhez megfelelő térképen megjelölt vonalról nyugatra eső területet nem adja koncesszióba külföldi társaságoknak, vagy olyan iráni társaságoknak, melyekben külföldi külföldi tőkével dolgoznak.

Továbbá az Iráni-Azerbajdzsánban kialakult helyzet szabályozása céljából az iráni kormány számos olyan rendszabályt fog fogantatítani, melyek azt célozzák, hogy a sürgössé vált reformokat a fennálló törvényeknek megfelelően s az iran-azerbajdzsáni lakosság iránti jóindulat szellemében oldják meg.

Remény van arra, hogy a szovjet-iráni tárgyalásoknak ezek a pozitív eredményei a két ország közötti jószomszédi és baráti viszony fejlődésének útján új mérföldköveket fognak jelenteni. A Szovjetunió az a törekvése, hogy Iránnal jószomszédi viszonyt és tartós együttműködést alakítsen ki, sokáig az iráni reakciós vezetőrétegek rendszeres ellenkezésébe ütközött, melyek saját országuk érdekeivel egyáltalán nem törődtek. A Szovjetunió határozottan szakított a cári Oroszország imperialista politikájával és fennállása kezdetétől fogva olyan politikát folytatott Iránnal szemben, — mint más szomszédos kisállamokkal szemben is — mely a két ország kölcsönös megértésén, egyenlőségének elismerésén

alapult. A szovjet kormány önként és ellenszolgáltatás nélkül hatálytalanított minden korábban megkötött szerződést és megállapodást, melyek Oroszországnak számos kedvezményt, előjogot, sok jövedelmi forrást és tulajdonjogot biztosítottak Iránban. A Moszkvában, 1921 február 26-án aláírt szerződés alapján — mely mind-ezidéig a szovjet-iráni viszony alapját képezi — a Szovjetunió számos vállalatot, koncessziót, vasutat, műutat, távírvonalat, kikötőt, árukrátár: stb. önként átadott Iránnak. A szovjet kormány Irán javára lemondott azoknak a kölcsönöknek visszafizetéséről is, melyeket annakidején még a cári kormány folyósított Iránnak. A Szovjetunió végetvetett annak a jogegyenlőségnek, mely a cári kormányzat és az iráni nép viszonyát jellemezte. Hasonló példát aligha lehet idézni két ország — még hozzá egy kis és egy nagy állam — viszonyának történetéből!

Ily módon a Szovjetunió ékesen bebizonyította, hogy Iránt független, virágzó és erős államnak akarja látni. Az iráni reakciós körök azonban azzal feleltek a szovjet állam példátlan baráti gesztusára, hogy Bakutól nem messze, Észak-Iránnban, a Szovjetunió határai közelében még ugyanabban az évben a »Standard Oil« nevű külföldi társaságnak adtak koncessziót. Ez a fiatal Szovjetköz-társaság nyílt kihívása volt. De ezzel még nem elégedtek meg. Az 1921. évi koncessziószerződést a szovjet kormány követelésére hatálytalanították. De Irán vezető körei 1937-ben, a Szovjetunió határai mellett újból egy amerikai cégnek, két év múlva pedig egy angol-hollandi társaságnak adtak koncessziót. Ezt az utóbbit ugyancsak a szovjet kormány követelésére 1944-ben felmondták. Az akkori iráni kormány makacsul tiltakozott az ellen, hogy koncessziót adjon a Szovjetunióknak és viselkedésével durvás megsértette az 1921-es szovjet-iráni egyezményt, egészen nyíltan szovjetellenes politikát folytatott.

Az első világháború után a szovjetellenes iráni politikusok támadó terveket forgattak felükben a szovjet állammal szemben. A második vi-

lágháborúban pedig felvonulási területté akarták tenni országukat Hitler számára, hogy a németek délfelől betörve elfoglalhassák a szovjet ország létfontosságú centrumát. A hitleristáknak és iráni bérenceknek ezeket a ravasz és alattomos terveit csak a szovjet csapatoknak Iránba való bevonulása húzta keresztül.

Az elmúlt 25 esztendő folyamán az iráni kormánykörök nem egyszer rosszindulatú és veszélyes játékokat folytattak, mindenáron arra törekednek, hogy egyfelől a Szovjetunió, másfelől Anglia és Amerika érdekei között összeütközést okozzanak. Ezt a célt szolgálta az is, hogy Észak-Iránnban, sok esetben a szovjet határak és a legfontosabb olajbázis, Baku térségében angol és amerikai társaságoknak koncessziót adtak. Ugyanakkor pedig — külföldi gazdáik parancsára — 1944 őszén elutasították a Szovjetunióknak petróleumkoncesszióra tett ajánlatát, melynek az volt a célja, hogy a két ország közötti baráti viszony fejlesztése és megerősítése számára szilárd gazdasági alapot teremtsen.

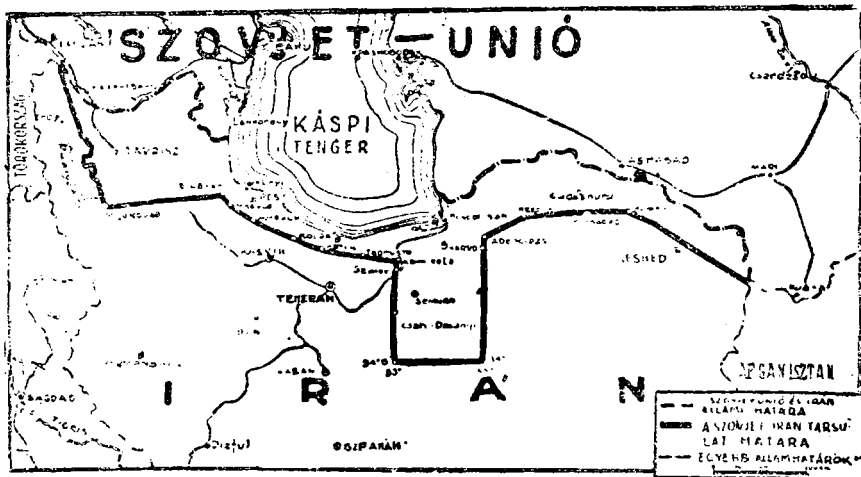
Ha figyelembe vesszük a közelmúlt eme tényeit, különösen világosá válik elöttünk a mostani egyezmény jelentősége. Kétségtelen, hogy ez az egyezmény — mely új korszakot nyit meg a szovjet-iráni viszony történetében — teljesen megfelel a két ország érdekeinek.

A szovjet-iráni tárgyalások eredményeit nemcsak a két ország közvéleménye, hanem a nemzetközi együttműködés megerősödésének és fejlődésének minden híve is megalázkodással fogadta. A szovjet-iráni viszony szabályozása azért is jelentős tény, mivel az utóbbi időben sokszor és sokan megpróbálták, hogy mesterségesen felbúják az úgynevezett iráni kérdést. Ezek a kísérletek azt a célt szolgálták, hogy minden elképzelhető módon megnehezítsék a tárgyalás alatt lévő kérdések pozitív megoldását.

Mint ismeretes, az Egyesült Nemzetek minden gyűlésén csúfos kudarcot vallottak azok, akik a Biztonsági Tanács elé akarták vinni az »iráni kérdést«. A szovjet delegáció feltárta, hogy az ilyen ajánlatoknak sem-

mi alapja sincs, mert a szovjet-iráni problémákat a két érdekelt fél között közvetlen tárgyalásokon is meg lehet oldani. A londoni ülések után azonban egyesek újult erővel és másként folytatták próbálkozásait, hogy a szovjet-iráni ügyet a Biztonsági Tanács elé vigyék. Úrügyül azt a körülményt használták fel, hogy Iránban szovjet csapatok tartózkodnak. Ezek a csapatok 1941 augusztus 25-én vonultak be Iránba az 1921. évi egyezmény 6. cikkelye alapján, mely kimondja, hogy a Szovjetunió-nak védelmi célokból joga van csapatokat küldeni Irán területére, abban az esetben, ha veszély fenyeget, hogy Irán a Szovjetunió ellen irányuló katonai támadás bázisává válik. Teljesen érthető, hogy egyes csapa-

Miután a szovjet kormány meggyőződött arról, hogy a Ghavam vezetése alatt álló új iráni kormány jószomszédi viszonyt kíván kialakítani a két ország között, lehetővé vált, hogy a szovjet csapatok kivonásának kérdését pozitívan oldják meg. Annál kevesebb alapja volt annak, hogy az »iráni kérdést« a Biztonsági Tanács elé vigyék, mely március 25-én Newyorkban kezdte meg újból munkáját. Még március 24-én közölték, hogy az iráni kormánnyal kötött megállapodás alapján az Iránban maradt szovjet csapatok kivonása megkezdődött és 5—6 hét alatt be is fejeződik. Gromikónak, a Szovjetunió képviselőjének március 26-án tett nyilatkozatából kiderül, hogy a szovjet

tok továbbra is Irán területén maradtak. Ennek nagyon is alapos oka volt. Vagy ki állíthatja, hogy a szovjet kormánynak semmi oka sem volt a bizalmatlanságra az iráni kormánykörök »összefűrt« szándékai iránt, mikor a teheráni kormány élén ugyanaz a Hakimi állt, aki 1919-ben tagja volt annak a kormánynak, mely a szovjet Kaukázus, Baku és a Kaspi tengeren túli területek ellen alattomos támadási terveket szőtt. Elegendő megemlíteni, hogy ez a Hakimi volt az iráni kormány feje egészen 1946 februárjáig és minden erejét latba vetette, hogy megmérgezze a szovjet-iráni érintkezés légkört.

kormány rámutatott az »iráni kérdés« felvetésének, a Biztonsági Tanács elé vitelének helytelenségére és ragaszkodott ahhoz, hogy ezt a pontot vegyék le a napirendről. A Biztonsági Tanács nem fogadta el a szovjet indítványt. Az azóta bekövetkezett események bebizonyították, hogy mennyire helyes volt a Szovjetunió indítványa és mennyire helytelen, sőt törvényellenes volt a Biztonsági Tanács eljárása.

A kérdés felvetése ellenkezik az Egyesült Nemzetek Szövetsége alapkönyvével, nevezetesen a 34. cikkellyel, mely úgy hangzik, hogy a Biztonsági Tanács feladata az olyan

különbön is eltávolított a politikától, nem mert határozottan szembeszállni a kivülről is erősen támogatott reakció támogatásával, hanem éppen ellenkezőleg, egyezkedni próbált. Szilveszter napján még a helyzetet, hogy közben a trockisták magukhoz kaparintották a Szocialista Párt vezetését és megbontották a baloldali egységét. — Ezen körülmények közt a chilei demokráciának két szifárd támasza maradt: a Kommunista Párt és a C. T. Ch. (Chilei Szakszervezeti Szövetség), mely 300.000 tagot számlál (az ország öszlakossága alig haladja meg az ötmilliót) egyrészt és a Radikális Párt másrészt.

A külföldi imperialista vállalatok hónapok óta támadásba mentek át. Egyik komfiktust a másik után provokáltak, remélve, hogy így meg fogják törni a munkásság ellenállását. Azonban minden kísérletük kudarcot vallott. A munkásság csodálatos fegyverrel, a szolidaritásról tett tanúságot és minden támadást meghusított. A harc nem szorítkozik tisztán gazdasági térre, hanem átsapott a politika síkjára is. Az utóbbi hónapokban, ahányszor egy argentin hajó befut Lota kikötőjébe, hisz szemet vegyen fel Perón fasiszta Argentínája számára, szinte automatikusan leáll az egész bányavidék. Teljesen azonos viselkedést tanúsítanak a tocopilaj rakodómunkások, ahányszor egy hajó rezet, vagy saletromot akar Franco Spanyolországába vinni.

Mindezek láttán a reakció döntő offenzívába kezdett. Felhasználva Ríos elnök betegségét és megnyerve az elnök támogatását (Chileben az alkotmány értelmében a mindenkori belügyminiszter az elnök helyettese), elrendelte a Compania Salitrena de Tarapacá y Antofagasta nevű amerikai mamut-salitromvállalat két szakszervezetének a feloszlatását, azon a címen, hogy törvénytelen sztrájkokkal megzavarják az ország békéjét.

A reakció el volt tökéelve, hogy a sztrájkot letöri. A sztrájkot megelőző napra összehívott gyűlésre véres provokációt készítettek elő. Óriási

rendőri készütséget vonultattak fel és géppuskás osztagokkal vették körül a tüntetőket. Mint utóbb kiderült a környező házak ablakaiban már jóelőre géppuska-fészkeket rendeztek be.

— Alig kezdődött meg a gyűlés, a rendőrtisztek egy incidenst provokáltak és bár erre semmi jogcímük nem volt, puska és géppuska-sortűzet rendelkeztek el. Az eredmény 3 halott és több, mint 100 sebesült volt. A gyűlést szétkergették, de a munkásság harcckészségét megtörni nem sikerült. A felháborodott tömegek az áldozatok vérébe mártott zsebkeendőket lobogtatva vonultak végig a városban így adva a lakosság tudtára a felháborító mézszárlást, Santiago és az egész ország felháborodása leírhatatlan volt. Ez a felháborodás megpecsételte a másnapi sztrájk sikerét. A villanyvilágítás és vízellátás biztosításán kívül a kormány meg sem próbált más tüzemet működésben tartani.

Santiago pedig a halottait temette. Az egymillió lakosu városban 300.000 ember sereglett össze a temetésre. Kilométereket és kilométereket gyalogolt a tömeg a közlekedés nélkül maradt városban, hogy elbucúztassa az áldozatokat. A rendőrség nem mert az utcára jönni. A kormány egyezkedni kezdett; sajnos, mint utóbb kiderült, csak azért, hogy időt nyerjen.

A szakszervezeti szövetség egy 12 pontból álló headványt szerkesztett és annak teljesítését követelte. A kormány minden fontosabb ponton engedett és mindent megígért azzal a feltétellel, hogy a munkásság másnap térjen vissza a munkába. A munkásság teljesítette is az ígérését, de nem így Duhalde, a köztársasági elnök helyettese, aki hajlandónak mutatatta magát arra, hogy progresszív baloldali kormányt alakítson és teljesítse a munkásság követeléseinek jelentékeny részét.

Másnap a munkásság, megnyugodva Duhalde ígéréteiben, visszatért a munkába és az egész helyzet norma-

lizáltak látszott. A háttérben azonban lázas tanácskozások folytak, melyek következtében a politikai helyzetben váratlan fordulat állott elő.

Duhalde, ígéreteihez képest visszavonta az ostromállapot kihirdetésére vonatkozó rendeletét, melyet a véres munkássprovokáció után, az általános sztrájkot megelőző napon léptetett életbe. Ezzel azonban vége is szakadt az ígérek bevéltásának.

Egy sajtónyilatkozatban kijelentette, hogy alaposabban megfontolva a munkásság követeléseit és megírágyaiva őket a betegágyhoz kötött Riossal, kénytelen azokat visszautasítani.

Közben pedig megkezdődött a töváltbi repressziók szervezése. A katonaság képviselői egyre nagyobb beleszólást kaptak a közügyek intézésébe. A katonaminiszterek számát hárcmra emelte Duhalde, olyan módon, hogy a hadsereg, a flotta és a légi erők mind képviselve lettek a kormányban, mégpedig a belügyi, hadügyi és közmunkaügyi tárcákban.

Megkezdődött a fegyveres erők mozgósítása Santiagó és a fontosabb ipari központok felé. A főváros teje volt egyruhás csapatokkal, melyek provokativ módon felalá sétáltak a város utcáin.

Az ostromállapot csak papíron szűnt meg. A munkásvezetők elleni represszió tovább folyt. A kommunista párt lapját ismételen elkobozták, a munkásszervezetek székházait rendőrgyűrűvel vették körül. stb.

A munkásság azonban mindezek ellenére nem hagyta magát megfélemlíteni és látva, hogy az ország egy katonai diktatura felé vezető úton halad, kénytelen volt újra általános sztrájkot hirdetni. A sztrájk kezdetét febr. 4-re tűzték ki, azzal a kikötéssel, hogy addig nem indul meg újra a munka, míg az elnök nem teljesíti a C. T. Ch. követeléseit.

Az új sztrájk előestéjén állott be a legváratlanabb fordulat: a szocialista párt, helyesebben mondvá, a benne döntő befolyásra jutott trockisták, el-

árulták a sztrájkot. — A köztársasági elnök, látva, hogy a munkásság mindeire el van szánva a legai megvédedéért, lepaktált ezekkel az elvtelen és lelkiismeretlen munkásruókkal, hogy a sztrájkot megbúsítsa.

A sztrájk előestéjén új kormány alakult — egy trockista-katonai kormány, négy »szocialista« miniszterrel. Ezek egy demagóg programot kiáltottak világgá (mint Perón Argentínában az uralomrajutása után), bejelentették, hogy »új szocialista éra« veszi kezdetét Chilében és felhívták a munkásságot, hogy álljon el a sztrájk-tól. Nyilatkozataikat, melyekhez Bernardo Ibanez, a C. T. Ch. »szocialista« főtitkára is csatlakozott, vad antökommunista támadásokkal fűszerezték. — Az államkassa megnyílt a »szocialisták« számára; újságok, rádiók, mind a reakció diadalordításától voltak hangosak.

A »szocialisták« váratlan viselkedése megzavarta a munkásszálly egy részét: mégis másnap megkezdődött a sztrájk. Nem volt olyan teljes, mint a megelőző, amely teljesen megbénította az országot, de mégis impozáns méreteket öltött. A közlekedést csak sztrájkőrökkel és nagyon tökéletlenül tudták fenntartani; gáz nem volt a fővárosban; a villanyműveket a katonaság szállta meg. A hatóságok országszerte óriási terrort fejtettek ki a sztrájk letörésére.

Mindezek ellenére a sztrájk nemcsak, hogy sikeresen kezdődött, hanem egyre inkább terjedt. A szocialista munkások, akik pártjuk felhívására első nap munkába állottak, egyre nagyobb számban hagyták ott a munkahelyüket, megértvő, milyen aljas árulást követtek el a »szocialista« vezetők a munkásszálly érdekei és egysége ellen.

A sztrájk 4. napján újból kezdetűket vették a tárgyalások. Mig egyrészt a készületlen és sztrájkkaszával nem rendelkező proletárijátust érthető módon nagyon megviselte az általános sztrájkjal járó nélkülözés, addig a kormányt megijesztette a mun-

káság egysége, mely a szocialista vezetők árulása ellenére egyre szorosabb lett, továbbá a szénhiány, mely gazdasági katasztrófával fenyegetett. Így az ismét megindult tárgyalások, az erőviszonyoknak megfelelően, kompromisszumos megoldásra vezettek.

Mindent összevéve, azt kell mondanunk, hogy míg a jelenlegi katonai-»szocialista« kormányt nem menesztik, a helyzetet változatlanul súlyosnak kell tekinteni. Az első, meghírsült reakciós offenzívát bármely pillanatban egy másik követheti, az ország békéje és nyugalma korántsem látszik biztosítottak. Jelenleg a reakció és a demokratikus blokk is egyaránt szervezkednek és erőt gyűjtenek az újabb harcokhoz, melyeknek előbb vagy utóbb követni kell a néhány nappal ezelőtt döntő győzelem nélkül végződött küzdelmet.

„Kanadai Magyar Munkás”

LEVÉL DEBRECENBŐL

A minap levelet hozott a posta. A kétszáznegyvenezer pengős bélyeg-tömeg majdnem teljesen ellepte a borítékot. Nem tudtam kivenni a feladót. A tartalmát olyanak találtam ami bizonyára sok magyar számára érdekes. Közkinccsé teszem hát.

A Debreceni egyetemem van néhány diák akinek a megbízásából Kövendi Dénes történet-földrajz szakos tanárjelölt fölkeresett, mint régi ismerősét írásával.

»A csoportunkat mostanában a világ folyásából az érdekl. különösen, hogy hogyan lehetne elintézni kulturánk kettősségének, felemásan keleti és nyugati voltának problémáját. Egyre világosabb lesz, hogy nem lehet ezt magyar problémává elszigetelni. Nemcsak azért nem, mert tényleg nem csak mi állunk így, hanem a többi keleteurópai népek is. Azért sem pusztán magyar probléma, mert egyedül sehse tudnánk megoldani. Nagyon elrontották már nálunk a dolgot nagyon átítatott bennünket a németiség

— így aztán mi is csak akkor találhatunk önmagunkra, ha egész Kelet-Európa, még elhasználatlan energiáival, megtöretlen derekával segítségünkre siet. Az a kultúra amij az egész világon egyedül érvényesnek és szalunképesnek látszott, s amit voltaképpen Nyugateurópa alkotott, kezdi elveszteni életerejét. Nem igen van már új mondanivalója az emberiség számára. Nem termékenyít már nyugaton se — pláne nálunk, ahol se se tudott igazán mélyre menni, csak egy gyökértelen felső réteggel képviseltette magát, s ez a felső réteg akarta azután a nyugati kultúra gyarmatává tenni az országot, lelkesedve mindenféle másodrendű import-cikkért. Milyen örültség volt ez a nyugatoskodás s szomszédainkhoz való viszonylatban. Szerettük magunkat úgy tekinteni történelmünk folyamán, mint Nyugat előretolt bástyáját a barbár Kelettel szemben. Örült energiát pazaroltunk arra, hogy más világhoz tartozóan, fölényesen viselkedjünk. — ahelyett, hogy az együtartozást éreztük volna meg.

(Hogy egyebet ne mondjak, ott volt Nagy Lajos, meg Hunyadi János akik mindenáron katolizálni akarták a szerb, bosnyák, bolgár »eretnekeket.« Ezzel aztán alaposan meggyűlöltették ezeknél a népeknél a magyarságot, úgyhogy a liberálisabb török hódítokat még mindig elviselhetőbbnek érezték a magyaroknál. Így űlt azután mindnyájunk nyakára a török). S ez egyébként még mindig kellemesebb volt nekünk magyaroknak, mint a német uralom, hiszen a németek, fölényes nyugati kulturájuk tudatában, még erőszakosabban akartak minket lelkileg átformálni, mint előbb mi a szláv szomszédainkat.

A nemzeti ujjaszületés korában ugyanígy elrontottuk a dolgot, mikor azt akartuk, hogy ezután a latin nyelv szerepét a magyar töltse be az egész akkori Magyarországon. Elfelejtkeztünk arról, hogy a horvátok a horvát, a szerbek a szerb, a románok román nemzeti kulturát igényelnek

stb. Persze hogy ellefejtkezünk, hiszen a nyugateurópai nacionalizmus alárendelő szellemű volt, másokkal nem törődött. Pedig azok úgy is megcsinálták a maguk kulturáját, csak így aztán ellenségeinként csinálták meg, maguk is elhívén — nyugati módra — hogy egyikünket akadályozza a másik. Szabadulni igyekeztek ők is az összetartozás jeleitől, s ők is nyugateurópaivá igyekeztek kozmetikázni magukat. A román nyelvújítók pl. irtották a magyar eredetű, a nép között elterjedt szavakat, s az ilyenek helyett franciás neologizmusokat erőszakoltak népükre. Ugyanakkor Kazinczy meg a magyar nyelvet törte kerékbe, hogy jobban hasonlítson a némethez, franciához, angolhoz. Szóval nemzeti ébredés címen idegeneket majmoltunk és egymásra íenekedtünk, ahelyett, hogy megtaláltuk volna önmagunkat.

Magára Keletre, Ázsiára is akartunk kitékinteni, hogy a Nyugat kiismerülésével mit tartogat az emberiség számára, s elsősorban a nyugat-utánzástól megnyomrodott keleteurópai lélek számára. Hallottam egy előadást Bartókról. Ugy mutatta be, mint aki az absztrakció és subjektívizmus után zsákutácskába került nyugati zenét valami egészen mással váltotta fel, objektíven mutatván be a hangok végtelen világát, nem szorítván merev, ritmikai, összhangzási meg melodikus korlátok közé. — Ha sokat magyarul nézem, csak belezavarodni, nem értek én ehhez — de ott mindenesetre felvillant előttünk, hogy van más módja is a társas lelki viszonyoknak, mint amelyet az európai gusztyus előírna, hogy ez a másféle forma művészi téren már meg is mutatkozott, s hogy ez épp úgy lehet érvényes és aktuális az emberiségnek, mint az eddigi formák voltak. Sőt talán még úgy abban, hiszen az európai kulturát csak erőltetve vetették be úgy — ahogy a keletiek. Bartókra meg a Nyugatnak is szüksége van, hiszen mint forradalmár szervesen következik ő az eddigi nyugati

ti muzsikuskok után, mikor azok már kiélték magukat.«..... »Mégpályáztam most a minisztérium egyik belgrádi ösztöndíját is. Nekem mint történelemszakosnak külön is érdekes a magyar-délszláv együttélés kérdése (már nem a vegyes vidékekre gondolok, hanem a népekre általában.) meg azután a szerb kultúra és társadalom, amelyik azt hiszem, sokkal egyöntetűbb, nemzetibb és keleteurópaibb tudott maradni, mint a magyar úgy hogy példánknul is szolgálhat.«

A levél további részével már csak annyiban van dolgunk, hogy megtudhatjuk belőle, miszerint hasonló kapcsolatokat keresnek a többi keleteurópai néppel is.

Tanulságos nekünk erről olvasni. A szinmagyar Debrecenben megszólalt a lelkiismeret hangja. Hosszú idő óta először magyar ez a hang és őszinte. Nem hiszi azt magáról, hogy multja iedhetetlen, jelene pedig tökéletes, mi nem szorul javításra. Jugoszlávia felől nem tájékozott, hiszen akkor örömmel üdvözölné a nép győzelmes felszabadulását. Itt már nem élnek a lelkek felemás nyugati igában. Merészen megindultak saját önálló utjukon és ezáltal lettek az egész emberiség haladásának élharcosai.

Még Debrecenben sem látja mindenki ilyen mélyen és őszintén a hibákat és a kivezető utat. Még ott is vannak fellengősök, akik azt hiszik, hogy új, jobb életet kezdenek elszigetelten, a testvérj népek baráti támogatása nélkül.

Jugoszlávia azonban kezét nyújt minden jószándékú közeledőnek és minden megmozdulást támogat, ami népeink közeledését, együtt haladását munkálja.

Kövendi Dénesék munkája találkozik a miénkkel ha valamivel később is kezdődött. Fel kell tárunk népi forrásainkat és sajátos népi kulturát kell kiépítenünk, ahol a dolgozó népek baráti közösségben alapozzák meg innen keletről a felszabadult Európa önzetlen, egészséges, termékeny kulturáját.

Kovács Géza